

TEISĖJŲ ETIKOS IR DRAUSMĖS KOMISIJA

L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. +370 5 268 5186, El. p. info@teismai.lt

---

DĖL KONSULTACIJOS (TEISĖJO VEIKLA NE TEISME)

Teisėjų etikos ir drausmės komisijoje (toliau – Komisija) gautas Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko, teisėjo (toliau – pareiškėjas) prašymas suteikti konsultaciją. Pareiškėjas prašyme nurodo, kad, kaip teismų atstovas, yra pakviestas dalyvauti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos įgyvendinamame projekte „Vieningos turto tyrimo, paieškos, arešto ir realizavimo metodologijos sukūrimas“ (toliau – Projektas), finansuojamame Europos Komisijos Vidaus saugumo ir nacionalinio biudžeto lėšomis. Pareiškėjas nurodo, kad Projekto esmė – vieningos turto tyrimo, paieškos, arešto ir realizavimo metodologijos sukūrimas ir pabrėžia, kad šios metodologijos rengimas yra sudėtingas ir daugialypis procesas, reikalaujantis ne tik teorinių žinių, bet ir gilios praktinės patirties teisės saugos, finansinių tyrimų, baudžiamojo proceso ir tarptautinio bendradarbiavimo srityse. Metodologijos rengimo metu bus analizuojami ir formuojami praktiniai sprendimai, apimantys visą turto susigrąžinimo grandinę: turto tyrimą ir identifikavimą, turto paiešką nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu, įskaitant turto, įgyto per apsimestinius ar sudėtingus sandorius, nustatymą, taip pat turto arešto, konfiskavimo ir vėlesnio realizavimo procedūras. Pareiškėjas nurodo, kad metodologijos rengime dalyvautų Lietuvos kriminalinės policijos biuro, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos, teismų ir prokuratūros atstovai. Pareiškėjas prašo Komisijos pateikti konsultaciją, ar dalyvavimas Projekte ir piniginio atlygio už tai gavimas suderinamas su teisėjo statusu.

Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (toliau – Teismų įstatymas) 85 straipsnio 1 dalis nustato, kad Komisija yra teismų savivaldos institucija, sprendžianti drausmės bylų teisėjams iškėlimo klausimus, konsultuojanti teisėjus etikos klausimais. Teisėjų tarybos 2019 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 13P-10-(7.1.2) patvirtintų Komisijos nuostatų (toliau – Nuostatai) 6.4, 53 punktuose nurodytas vienas iš Komisijos uždavinių – teikti konsultacijas teisėjų etikos klausimais. Pareiškėjo prašymas suteikti konsultaciją buvo išnagrinėtas 2026 m. balandžio 10 d. Komisijos posėdyje (Nuostatų 54 punktas).

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 109 straipsnio 1 dalį teismų funkcija – vykdyti teisingumą. Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) 2006 m. lapkričio 27 d. nutarime pažymėjo, kad teisėjo elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – neturi kelti abejonų dėl jo nešališkumo ir nepriklausomumo.

Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalyje imperatyviai nustatyta, kad teisėjas negali gauti kito atlyginimo, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą. Jis taip pat negali gauti jokio kito atlyginimo, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą. Šiuo draudimu siekiama užtikrinti teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą, kartu ir tinkamą pagal Konstituciją, *inter alia* (be kita ko) jos 109 straipsnį, teismams priskirtos teisingumo funkcijos vykdymą.

Teismų įstatymo 48 straipsnis nustato tam tikras taisykles dėl teisėjo darbo ir veiklos ne teisme, o būtent nustato tiek apribojimus (dirbti verslo ar kitokiose privačiose įstaigose ar

įmonėse, dalyvauti politinių partijų, kitų politinių organizacijų veikloje), tiek veiklos pobūdį, kuria gali užsiimti teisėjas (pedagoginė ar kūrybinė veikla, dalyvavimas teisės aktų projektų rengimo grupėse, atstovavimas Lietuvos valstybei tarptautinėse organizacijose).

Konstitucinis Teismas 2016 m. gegužės 16 d. sprendime išaiškino, kad pedagoginės ir kūrybinės veiklos konstitucinės sampratos nėra tapačios, kiekviena iš jų turi savarankišką turinį. Šios sąvokos negali būti sutapatinamos, jos nėra sinonimai ir nė viena iš jų neapima kitos. Konstitucijoje pedagoginė veikla yra atribota nuo kūrybinės veiklos: pedagoginė veikla siejama su dėstymu, mokymu, ugdymu mokymo, auklėjimo įstaigose (įskaitant aukštąsias mokyklas), o kūrybine veikla siekiama sukurti mokslo, technikos, kultūros ar meno kūrinį (2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2011 m. vasario 23 d. sprendimas). Taigi kūrybinė veikla apima *inter alia* mokslinę veiklą.

Aiškindamas kūrybinės veiklos konstitucinę sampratą Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Konstitucijos 42 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kultūra, mokslas ir tyrinėjimai bei dėstymas yra laisvi, o šio straipsnio 3 dalyje – jog dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas. Pagal Konstituciją kūrybinė veikla – tai veikla mokslo, technikos, kultūros ar meno srityse, kuria siekiama sukurti kūrinį, t. y. kokybiškai naują, originalią, niekada anksčiau neegzistavusią konkrečią materialinę ar dvasinę mokslo, technikos, kultūros ar meno vertybę. Kūrybinė veikla gali būti ir nuolatinė, profesinė, ir vienkartinė (epizodinė). Konstitucijoje įtvirtinta kūrybinės veiklos samprata yra viena, jos turinys nepriklauso *inter alia* nuo to, koks asmuo ja užsiima. Už kūrybinę veiklą autoriui gali būti sumokėtas atlyginimas. Visuotinai įprasta, kad atlyginimą už kūrybinę veiklą reguliuoja autorių teisės normos (2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2011 m. vasario 23 d. sprendimas).

Taigi, pagal oficialiąją doktriną Konstitucija leidžia teisėjui užsiimti pedagogine ar kūrybine veikla, neapibrėždama įstaigų, kuriose ši veikla yra galima, rato ir tokios veiklos formų.

Bangaloro teisėjų elgesio principai (toliau – Principai), priimti teismų pirmininkų posėdyje Taikos rūmuose, Hagoje, 2002 m. lapkričio 25–26 d., skirti teisėjų etiško elgesio standartams įtvirtinti, sudaryti siekiant apibrėžti teisėjų elgesio gaires ir suteikti teismų sistemai pagrindą reguliuoti teisėjų elgesį, apibrėžia teisingumo vertybę. Teisingumas ir teisingumo įvaizdis yra svarbūs visam teisėjo veiklos įgyvendinimui. Principų 4.11.1 papunktyje nustatyta, kad teisėjas gali rašyti, skaityti paskaitas, mokyti ir dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje. Principų 4.11.4 papunktyje nustatyta, kad teisėjas gali dalyvauti kitoje veikloje, jeigu ši veikla nesumenkina teisėjo pareigų orumo arba kitais būdais netrukdo teisėjo pareigų vykdymui.

Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2010 m. lapkričio 17 d. rekomendacijos Nr. (2010)12 „Dėl teisėjų: nepriklausomumas, veiksmingumas ir atsakomybė“ II skyriaus 21 punkte nustatyta, kad teisėjai turi teisę užsiimti veikla, kuri nėra tarnybinių pareigų vykdymas; siekiant išvengti interesų konfliktų, ši veikla turėtų būti apribota iki veiksmų, kurie atitinka nešališkumą ir nepriklausomumą.

Komisijos vertinimu, pareiškėjo prašyme dėl konsultacijos suteikimo nurodyta veikla – dalyvavimas Projekte, netrukdantis atlikti tiesiogines teisėjo pareigas, neprieštarauja teisėjų etikos reikalavimams. Pagal teisingumo principo nuostatas teisėjas gali dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje. Taigi, teisėjo dalyvavimas vieningos turto tyrimo, paieškos, arešto ir realizavimo metodologijos rengime patenka į kūrybinės veiklos apibrėžimą ir neprieštarauja jo pareigų orumui ir teisėjo garbei. Komisijos nuomone, tokia veikla yra susijusi su teisinės sistemos tobulinimu ir kaip tik suteikia teisėjui galimybių gilinti profesines žinias, taip pat kelti teisėjo profesijos prestižą, gerinti teisėjo vardą visuomenėje, taip prisidedant prie teismų, kaip atviros institucijos, vardo propagavimo.

Komisija daro išvadą, kad pareiškėjo nurodyta veikla, susijusi su teisinio turinio dokumento (metodologijos) kūrimu, patenka į Konstitucijoje apibrėžtą veiklos sritį, už kurią

teisėjas gali papildomai gauti atlygį. Teisėjo dalyvavimas Projekte, už tai gaunant atlyginimą pagal autorinę sutartį, neprieštarauja Teismų įstatymo 48 straipsnio 4 dalyje įtvirtintam draudimui. Svarbu pažymėti tik tai, kad visais atvejais už pedagoginę ar kūrybinę veiklą teisėjui mokamas užmokestis privalo būti aiškiai nustatomas, proporcingas įdėtam darbui, bei mokamas įstatymų nustatyta tvarka, išskaičiuojant visus privalomus mokesčius ir vykdant kitus įstatymų reikalavimus (pvz., dėl viešųjų ir privačių interesų, pajamų deklaravimo ir t. t.).

Teikdama šią konsultaciją Komisija atkreipia dėmesį į teisėjo veiklos principą, nustatantį, kad didžiąją savo laiko dalį teisėjai turi skirti teisėjo funkcijų vykdymui bei su tuo susijusiai veiklai (Konsultacinės Europos Teisėjų tarybos (CCJE) nuomonė Nr. 3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjo pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“ 50 punktas).

Šios konsultacijos kontekste pabrėžtinai Teisėjų etikos kodekso 9 straipsnyje įtvirtintas nepriklausomumo principas, kuris įpareigoja teisėjus neprisiimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo veiksmus. Kiekvienu atveju teisėjas pats turėtų spręsti, ar papildoma veikla netrukdo teisėjo pareigų vykdymui, ar dalyvavimas tokioje veikloje nesudaro interesų konflikto regimybės ir nedidina atvejų, kai teisėją reikia nušalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo, skaičiaus.

Teisėjų taryba, vadovaudamasi Konstitucijos 113 straipsniu, Teismų įstatymo 48 straipsniu, 2021 m. vasario 26 d. protokoliniu nutarimu patvirtino rekomendacijas „Dėl teisėjų vykdomos pedagoginės ir kūrybinės veiklos“ (toliau – Rekomendacijos), kuriomis teisėjams, vykdančioms pedagoginę ir kūrybinę veiklą, be kita ko rekomenduojama: elgtis taip (pasirinkti tokį pedagoginės ir kūrybinės veiklos vykdymo modelį), kad teisėjo nereikėtų nušalinti ar jam nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo, vengti interesų konflikto ir jo regimybės pedagoginės ir kūrybinės veiklos vykdymo metu, o tokiam konfliktui kilus nedelsiant nusišalinti nuo teisingumo vykdymo konkrečiose bylose procesinių įstatymų nustatyta tvarka.

Komisija pažymi, kad pateikta nuomonė dėl konkretaus teisėjo užklausimo nėra privalomojo pobūdžio, teisėjai turi teisę vertinti ją kritiškai ir priimti individualų sprendimą vadovaudamiesi aukščiau nurodytomis nuostatomis, taip pat įvertinus visas reikšmingas aplinkybes kiekvienu konkrečiu atveju.

Pirmininkas

Marius Bajoras